

Pensions at a Glance 2011: Retirement-income Systems in OECD and G20 Countries

Pokojninski pregled 2011: Sistemi pokojninskih prejemkov v državah OECD in G20.

- Tema te četrte izdaje Pokojninskega pregleda so pokojnine, upokojitev in pričakovana življenjska doba. Številne države so zvišale upokojitvene starosti, ko so se soočile s staranjem prebivalstva in daljšo življenjsko dobo. Nekatere so uvedle avtomatsko povezavo med pokojninami in pričakovano življenjsko dobo. Izboljšanja pri pobudah za delo namesto upokojitve so prav tako pogost del nedavnih paketov pokojninske reforme. Vendar pa ostaja izziv zagotavljanje dovolj delovnih mest za starejše delavce.
- Podroben vpogled v ta pomembna politična vprašanja ponuja pet posebnih poglavij: o upokojitveni starosti, upokojitvenem obnašanju, pokojninskih spodbudah za upokojevanje, povpraševanju po starejših delavcih in povezovanju pokojnin s pričakovano življenjsko dobo.
- Ta izdaja posodablja informacije o ključnih značilnostih zagotavljanja pokojnin v državah OECD in nudi napovedi pokojninskih prejemkov za zdajšnje delavce. Ponuja razširjen nabor 34 kazalnikov, ki pokrivajo načrtovanje nacionalnega zagotavljanja pokojninskih prejemkov, pokojninske pravice, prihodke starejših oseb, finance pokojninskih sistemov, demografski in ekonomski kontekst v katerem delujejo pokojninski sistemi in zasebne pokojnine
- Analiziranih je več držav kot v prejšnjih izdajah, vključno z novimi članicami OECD: Čile, Estonija, Izrael in Slovenija. Kjer je to mogoče, so podatki navedeni tudi za druge gospodarske velesile v državah G20: Argentina, Brazilija, Kitajska, Indija, Indonezija, Rusija, Saudska Arabija in Južna Afrika. Skupaj s podatki o 27 državah članicah Evropske Unije, je to skupno 43 gospodarstev, ki jih pokriva to poročilo.

Razprave glede pokojninskih reform na splošno – in še posebej zvišanja upokojitvene starosti – so bile vedno blizu naslovnice vse od prejšnje izdaje Pokojninskega pregleda, ki je bila objavljena junija 2009. Zato je primerno, da so tema te izdaje za leto 2011 pokojnine, upokojevanje in pričakovana življenjska doba ter povezave med njimi.

“Starostna meja za upokojitev in pričakovana življenjska doba, 1950-2050” je prvo od petih posebnih poglavij v I. delu. V njem je prikazano, da je okoli polovica držav OECD že začela zviševati upokojitveno starost ali pa namerava to storiti v bližnji prihodnosti. Upokojitvena starost se bo zvišala v 18 državah za ženske in v 14 državah za moške. Do leta 2050 bo povprečna upokojitvena starost v državah OECD dosegla skoraj 65 let za oba spola. To predstavlja povečanje za skoraj 2,5 let za moške in 4 leta za ženske v letih od 2010 do 2050.

Pričakovana življenjska doba je v drugi polovici 20. stoletja doživela skoraj neprekinjeno rast. Posledica je bil podaljšanje obdobja, ki ga ljudje preživijo v pokoju. Med leti 1960 in 1993, se je pričakovana življenjska doba ob nacionalnih upokojitvenih starostih zvišala iz povprečno 13,4 na 16,5 let. Za ženske se je pričakovano trajanje upokojitve povečalo iz 4,8 let v letu 1960, na 21,6 let v letu 1993. Deloma je to odražalo trend daljšega življenja. Vendar pa je bila ena tretjina rasti rezultat upadanja upokojitvenih starosti: v letih med 1950 in 2010 je 10 držav OECD v določeni točki znižalo upokojitveno starost za moške, 13 držav pa za ženske.

Večina napovedi prikazuje nadaljevanje rasti pričakovane življenjske dobe v prihodnje. Na osnovi napovedi Združenih narodov, se bo pričakovana življenjska doba ob običajnih upokojitvenih starostih še povečala na 2,3 let za moške in 24,5 let za ženske v letu 2050. In to kljub zvišanju upokojitvenih starosti, ki so načrtovane za prihodnje. Pravzaprav je samo pet držav dovolj zvišalo upokojitvene starosti, da bodo stabilizirali dolžino obdobja, ki se ga preživi v pokoju v prihodnjih štirih desetletjih tako za moške kot za ženske, medtem ko bodo še štiri to naredile samo za ženske.

Ta analiza se posveča samo običajnim upokojitvenim starostim. Vendar pa se večina ljudi v večini držav OECD upokoji pred običajno upokojitveno starostjo. To je prikazano v 2. poglavju “Trendi pri upokojevanju in delu v starejših letih”. Dejanska starost, pri kateri ljudje povprečno zapustijo trg dela, se je v 70-ih in 80-ih znižala. Vendar se je dolgoročni trend zgodnejšega upokojevanja zaključil za moške sredi 90-ih let in za ženske nekoliko kasneje. Vseeno pa je bila v obdobju 2002-2007 povprečna starost zapuščanja trga dela v državah OECD 4-5 let nižja kot ob koncu 60-ih, in je znašala okoli 63,5 let za moške in 62,5 let za ženske. Samo da bi obdržali korak z napovedanim dvigom pričakovane življenjske dobe do leta 2050, bi se morale dejanske starosti upokojevanja zvišati na okoli 66,5 za moške in skoraj 66 za ženske. To kaže na razsežnosti izziva, s katerim se soočajo vlade.

Politike, ki jih vlade lahko vodijo za podaljšanje delovnega življenja so predmet naslednjih dveh posebnih poglavij. Prvo pregleduje “stran ponudbe” in predstavi informacije o spodbudah za delo in upokojitev, ki so vključene v pokojninski sistem. Drugo pregleduje “stran povpraševanja” in preuči načine za zagotavljanje delovnih mest za starejše delavce.

Obstajajo prepričljivi dokazi, da finančne spodbude vplivajo na upokojitveno obnašanje. “Pokojninske spodbude za upokojitev”, ki jih obravnava 3. poglavje, so zato pomembne iz razlogov gospodarske učinkovitosti. Pomembne pa so tudi iz razlogov pravičnosti. Ljudje, ki delajo več in prispevajo več, bi morali imeti višje pokojnine. Enako pa morajo tisti, ki so prisiljeni predčasno zapustiti zaposlitev, morda sploh ne po lastni krivdi, imeti primeren življenjski standard.

Izboljšanje spodbud za upokojitev je bilo torej osrednja točka večine pokojninskih reform: okoli polovica držav OECD je ukrepala na tem področju. Te spremembe vključujejo ostrejšje potrebne pogoje za predčasno upokojevanje, večje odbitke pri prejemkih za predčasno upokojene in večja povišanja pokojnin za ljudi, ki se upokojijo po običajni normalni starosti za upokojitev. Poglavje 3 kaže, da so bile te reforme učinkovite, in da imajo le še redke države OECD še vedno pokojninske sisteme, ki močno spodbujajo zgodnje upokojevanje. Vendar pa obstajajo načini, na katere bi lahko večina držav še dodatno izboljšala finančne spodbude v svojih pokojninskih sistemih. Predstavljeno je devet političnih priporočil za nagrajevanje ljudi za daljše delo.

V primeru ovir za daljše delo na strani povpraševanja, so lahko pokojninske reforme, ki so zasnovane za izboljšanje spodbud za delo, manj učinkovite. Poglavje 4 pregleduje vrsto politik z namenom “Pomagati starejšim delavcem najti in obdržati zaposlitev”. Na strani delodajalcev so ovire v obliki diskriminatornih stališč v odnosu do starejših, zlasti glede sposobnosti starejših delavcev, da se prilagodijo spremembam. Sprejemanje zakonodaje proti starostni diskriminaciji in kampanje javnega informiranja so bili pogosto (vendar pa ne vedno) učinkoviti. V nekaterih

državah ostaja problem visok strošek zaposlovanja starejših delavcev. In delodajalci včasih uporabljajo zgodnje upokojevanje kot priročen način za prilagajanje števila svojih zaposlenih.

Prav tako so zaposlitvene priložnosti za starejše delavce lahko omejene. Včasih so njihova znanja in spretnosti morda razvrednotena, usposabljanje pa je usmerjeno k mlajšim delavcem. Pogosto potrebujejo tudi več pomoči pri iskanju zaposlitve.

Ponavljajoča se tema pri razpravah glede višjih starosti upokojevanja je bila trditev, da več zaposlenih starejših delavcev zmanjšuje priložnosti za mlajše delavce. Nikakršnih dokazov ni, ki bi podpirali to stališče. V resnici je stopnja zaposlenosti ljudi v zgodnjih 20-ih močno in pozitivno korelirana s stopnjo zaposlenosti ljudi v poznih 50-ih. Anketa o odnosu do te tematike kaže, da ima mnenje, da starejši delavci poslabšajo zaposlitvene obete mladih, višjo podporo v državah z relativno nižjo zaposlenostjo starejših ali mlajših delavcev.

Poglavje 5 se vrača k vprašanju pokojnin in pričakovane življenjske dobe. Okoli polovica držav OECD ima v svojih predpisih o obveznih pokojninskih prejemkih elemente za samodejno povezavo med pokojninami in spremembo v pričakovani življenjski dobi. To predstavlja pomemben premik v pokojninski politiki.

Prvič, številne države so uvedle obvezne sisteme z določenimi prispevki kot nadomestilo za zagotavljanje javnih pokojnin ali dodatek k temu. Drugič, nekatere so spremenile svoje javne pokojninske sheme s sprotnim poravnavanjem pokojninskih obveznosti v "fiktivne račune". Tretjič, nekatere imajo povezavo med ravnmi prejemkov ali pogoji za pokojnine ter pričakovano življenjsko dobo. Poleg teh sprememb je prišlo do izrazitega preobrata od sistema zagotovljenih prejemkov na sistem določenih prispevkov pri prostovoljnih, zasebnih pokojninah.

Te spremembe imajo pomembne posledice za način, na katerega se z naraščanjem pričakovane življenjske dobe delijo stroški za zagotavljanje pokojnin. Vedno bolj jih bodo nosili posamezni upokojevalci v obliki nižjih prejemkov. Poglavje 5 prikazuje stopnjo negotovosti, ki je neločljivo povezana z napovedmi pričakovane življenjske dobe in ovrednoti politiko "Povezovanja pokojnin s pričakovano življenjsko dobo". V nadaljevanju prikaže, kako bi na upravičenost do pokojnine vplivalo izboljšanje pričakovane življenjske dobe, ki bi bilo počasnejše ali hitrejše kot je v osrednji napovedi.

V celoti pet posebnih poglavij iz I. dela navaja in ovrednoti celoten razpon politik, ki so jih sprejele države OECD, da bi se spoprijele z rastočim pritiskom staranja populacije na državne proračune. Zvišanje upokojitvene starosti – najbolj viden in široko razumljiv parameter pokojninskega sistema – je poskrbelo za polnjenje naslovnice. Vendar pa je to samo majhen del zgodbe o pokojninah, upokojevanju in pričakovani življenjski dobi.

II. del poročila ponudi posodobljene "Kazalnike pokojninskih politik" iz prejšnji treh izdaj Pokojninskega pregleda, in dodatnih 18 kazalnikov glede na prejšnjo izdajo. Poleg tega je bila, kjer je to mogoče, analiza razširjena na države G20, ki trenutno niso članice OECD: Argentina, Brazilija, Kitajska, Indija, Indonezija, Ruska Federacija, Saudska Arabija in Južna Afrika.

Začne s pogledom na oblikovanje sistemov pokojninskih prejemkov in ponudi taksonomijo za oris velike raznovrstnosti sistemov pokojninskih prejemkov (II. del 1). Glavni parametri in pravila pokojninskih sistemov so predstavljeni z namenom olajšati primerjave med državami.

Ti parametri in pravila so nato uporabljeni za oblikovanje modela upravičenosti do pokojnine za moške in ženske na različnih ravneh zaslužkov (II. del 2). Medtem ko večina kazalnikov preverja zagotavljanje obveznih pokojnin, pa je tukaj tudi analiza tipičnih prostovoljnih zasebnih pokojnin v državah, kjer imajo te široko pokritost. Veliko pozornosti je namenjeno davčni obravnavi pokojnin in upokojevalcev in njenemu vplivu na življenjski standard v upokojitvi v primerjavi z delovnim obdobjem

Analiza pravic do pokojnine je usmerjena v prihodnost v smislu, da preučuje vrednost prejemkov za delavce, ki danes vstopajo na trg dela. Kazalniki v II. delu 3 spremljajo finančni položaj ljudi, ki so trenutno v starosti za upokojevalce: povprečne prejemke, viro prejemkov in tveganje revščine.

Po analizi položaja posameznikov, II. del 4 preučuje finance sistema pokojninskih prejemkov kot celote. Tukaj so podatki o javnih in zasebnih izdatkih za pokojnine, prispevnih stopnjah za obvezne pokojnine in skupnih prihodkih od prispevkov za javne sisteme pokojninskega zavarovanja.

Ozadje in kontekst, v katerem morajo delovati sistemi pokojninskih prejemkov, sta predstavljena v II. delu 5. Ti kazalniki vključujejo demografske ukrepe – kot sta pričakovana življenjska doba in rodnost – ter povprečne dohodke. Na koncu II. del 6 ponudi informacije predvsem o zasebnih pokojninah in rezervnih skladih za javne pokojnine.

© OECD

Summary in Slovenian. This is not an official translation. Reproduction of this summary is allowed provided the OECD copyright and the title of the original publication are mentioned.

Multilingual summaries are translated excerpts of OECD publications originally published in English and in French.

They are available free of charge on the OECD Online Bookshop www.oecd.org/bookshop

For more information, contact the OECD Rights and Translation unit,

Public Affairs and Communications Directorate at: rights@oecd.org or by fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)

2 rue André-Pascal, 75116

Paris, France

Visit our website www.oecd.org/rights/

